

non fidei suscipientis; imo solam fidem, etiam quae montes transferat, sine charitate qua suscipiens inseratur Ecclesiae catholicae, expresse docet neque esse conditionem sufficientem, ut baptismus proposit ad salutem spiritualem.

Ad catholicos auctores quod pertinet, ex hoc Augustini loco adstruentes suam opinionem de sufficientia intentionis mere externae, ut appellant; cum iis non potest esse controversia nisi circa sensum illarum locutionum Augustini, quibus non dubitando quaerit, sed asseverando affirmat. Illae autem non sunt nisi duae. Prima est, ubi ait, non solere repeti baptismus, si quis fallaciter h. e. fallendo Ecclesiam (ut ipsem adverbium fallaciter explicat) (1) illud accipiat; imo id valere etiam pro hypothesi, quod tam tradens quam accipiens fallaciter agant. Altera affirmatio haec est: « iam praeteritis statutis non dubito, etiam illos habere baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur ».

Quid iam sibi vult fallaciter et fallendo Ecclesiam accipere baptismum? Sine dubio fallaciter agit, qui animum non christianum gerens, ductus tamen timore vel spe temporali simulat, se velle esse christianum, atque ita baptismo se subiicit (2); cuiusmodi casus ob favorem principum ac magistratum illa aetate in Africa facile poterant accidere, et ex moribus subsequentibus ita baptizatorum haud difficulter detegi. Unde poterat Augustinus appellare ad consuetudinem: « nemo repetit, sed aut excommunicando punitur aut poenitendo sanatur. » Sic ut talis fallaciter accipit, ita minister, si esset conscientius et fraudi sacrilegæ colludens, fallaciter et Ecclesiam fallendo daret. Ita debere intelligi simulationem et fallaciæ, non modo suadet appellatio ad consuetudinem; sed multo efficacius etiam per-

(1) Synonyma sunt Augustino haec duo: « fallens in Ecclesia accipit », et « fallaciter in catholica accipit » hoc ipso loco c. 53.

(2) Superius dixerat: « simulatio et in catholica esse potest, in his utique qui saeculo verbis solis et non factis renuntiant » c. 39. cf. c. 3. Rursum synonyma sunt: « qui fallaciter saeculo renuntiantes » baptizantur, et « qui saeculo verbis et non factis renuntiantes, non vera conversione mutati » baptizantur. l. VI. c. 12. cf. c. 39.

suedet certitudo, quam Augustinus praesefert ex « iam praeteritis statutis maiorum ». At haec statuta sunt notissima, nulla scilicet sunt alia quam edita in causa reabaptizantium et Donatistarum, in quibus nullum uspianum est vestigium declarationis quoad intentionem, qualis esse debet (secus Augustinus non haesisset adeo dubius de baptismo, in quo totum ludicre ageretur); sed unice definitur, sacramenta nominativi baptismi et Ordinationis etiam ab haereticis et haereticis data esse valida, adeoque valorem non pendere a fide sive dantis sive accipientis. Unde recte infert Augustinus, esse sacramenta valida, quamvis suscipiens (et idem potest dici de conferente) non solum fidem catholicam non teneret, sed etiam ipsam veritatem sacramenti et totius religionis christiana negaret. Talis minister si velit dare, et talis baptizandus si velit accipere illum ritum, quem sciunt apud christianos haberi ut sacrum et ut initiationem in religionem christianam, sine dubio baptasmus est validus, nisi expresse velint totum agere solum materialiter et excludere rationem ritus christiani. Atqui de hac ultima fallacia nihil omnino continetur in illis « statutis praeteritis maiorum », ergo Augustinus non hanc sed illam priorem fallaciam intellectus, cum se ex statutis maiorum non dubitare significavit, quin baptismus fallaciter datus sit validus. Ergo quamvis Augustinus non diserte h. l. reiiciat velut insufficientem intentionem illam externam, ut vocant, i. e. voluntatem solum ponendi actionem externam cum expressa voluntate, ut non sit ritus christianus et sacramentalis, eam tamen neque dicit sufficientem, cum de illa sermonem non habeat. Cf. Noris Vindic. August. c. 4. §. 7. Opp. T. I. p. 1057. sq.

Drouinius (probatione 6^a) huic explicationi duo opponit, primo responsionem esse absurdam et gratis confictam, quia Augustinus non potest censeri in fine librorum de Bapt. in quaestionem vocare id, quod in toto opere principii instar propugnaverat, independentiam scilicet valoris sacramentorum a fide ministrantium et suscipientium; secundo etiamsi de fallacia infidelitatis intelligeretur Augustinus, a fortiori demonstraretur non exigi aliam intentionem, quam illam

mere *externam*, quia non credens veritatem sacramenti non potest ritum intendere ut *sacrum*. Respondemus: a) interpretatio non solum non est gratis conficta, sed necessario sequitur ex rationibus Augustini, ut satis ostensum est. b) Augustinus h.l. non *vocat in quaestionem*, quod statuerat in toto opere; sed ex principio de valore sacramentorum independente *a fide catholica* in ministris et in suscipientibus, quae independentia directe declarata est « *in praeteritis statutis maiorum* » et ab Augustino contra Donatistas in toto opere defensa, hic infert per legitimam consequentiam, iuxta hoc principium valere baptismus, etiamsi suscipiens omnino esset infidelis et ita *fallaciter* se baptismus subiiceret, et etiamsi conscientius minister eodem modo *fallaciter* baptizaret. c) Quod Serry et Drouin perpetuo assumunt, ministrum qui veritatem sacramenti non credit, nec posse velle illud administrare *ut sacrum*, totum nititur ambiguitate vocis; distinguendum est igitur: non potest illud intendere ut sacramentum a se creditum, *concedo*; non potest in confuso et intentione generali, ut veteres theologi loquuntur, velle illud facere quod faciunt christiani et habent ut *sacrum ritum*, *nego*; sive brevius: non potest illud intendere ut *sacrum ex fide sua* C. non potest intendere ut *sacrum ex fide aliorum* N.

Historiae s. Genesii martyris, qui mimus in theatro baptizatus esse fertur (ad eum appellat Lutherus cultor scilicet eximius traditionum etiam incertarum, quando ad eius sensum detorqueri posse videntur); Athanasii pueri baptizantis pueros catechumenos (apud Sozomen. H. E. I. II. c. 17.); pueri Iudei ab aequalibus baptizati (apud Nicephor. H. E. I. III. c. 37.) tum *parum firma* nituntur auctoritate, tum si verae essent, nihil probarent. Vide recentiores, quos lubet, in solutione difficultatum. Adhuc minus huc pertinet nugacitas Dioscori archiatri, de qua narrat Augustinus ep. 227. ad Alyp.

non litteratos institutum. *ad litteratos* *ad litteratos* *ad litteratos*
1500 (s. 1500) (s. 1500) (s. 1500)

THESES XVII.

Refutatur sententia asserens, ad valorem sacramenti sufficere solemnitatem ritus *externam*, quantumvis intentio interna sit contraria.

« Sententia affirmans materiam et formam ipsa *externa* deliberata, actione externisque adiunctis ita determinari ad rationem sacramenti, ut nulla intentione contraria quae in animo ministrantis lateat, valor sacramenti impediri queat, multis nominibus improbari potest, et certe minus tuta est, quam ut in ea conquiescendum foret, si quando de huinsmodi intentione contraria in ministro satis constaret. »

Sententia quam impugnamus, ab Ambrosio Catharino non habet et celebritatem, quamvis Vasquez, Tournely et alii negent, hunc esse sensum Catharini. In eius partes concessit eadem aetate Salmeron (in epp. s. Pauli I. III. disp. 2.). Ante Catharinum Aureolus saec. XIV. ineunte (4. dist. 5. q. 1. a. 1.) et Sylvester Prieras ineunte saec. XVI. (in Summa Sylvestrina sub verb. *Baptisma* a. 3. q. 12.) decepti verbis quibusdam s. Thomae illam praetulerunt doctrinæ communis, potissimum vero post Marium Scribonium acriter propugnarunt theologi quidam in Gallia et in Belgio saeculo XVII. exeunte et saeculo XVIII. Contensonus, Farvacques, Du Hamel, Iuenin, prolixis declamationibus Serry in opusculo inscripto « *Vindiciae Catharini* », quas auctas sub titulo « *Vindiciae Vindiciarum Catharini* » iterum recudit contra Lamberti Gaud Ord. Praed. Professoris Avenionensis impugnationes; Serrianas argumentationes omnes et etiam historiolas in suum usum convertit eius nepos Drouinius in Opere de Re Sacramentaria I. I. q. 6. c. 3. sect. 2.

Rationes quibus sententia improbabilis esse ostenditur, revocari possunt ad tres potissimum classes; petuntur quippe ex natura ipsa sacramentorum et potestatis ministerialis; ex doctrina directa de intentione ministri; ex indole argumentorum, quibus adversarii suam opinionem tuentur.

I. Prima ratio in thesi antecedenti plenissime declarata est, eadem enim deductione, qua ex natura sacramentorum et potestatis ministerialis, ut a Christo instituta sunt, demonstratur generatim necessitas intentionis, demonstratur

etiam insufficientia intentionis *externae* quam vocant, h. e. quae habeat pro obiecto mere *externum actum* materialiter spectatum *cum aequivalente vel explicita voluntate* non ponendi actionem eius ordinis, qualem Christus instituit vel qualem Ecclesia aut christiani circa suos tamquam aliquid sacram exercere solent.

1º. Generatim aliquam intentionem ministri vi institutionis divinae requiri, colligitur ex *natura sacramentorum*, quod non *materialis actio*, quomodo cumque posita, in sacramentum est instituta, sed solum quatenus ponitur *ministerialiter* h. e. a ministro Christi agente nomine Christi. Ratio est, quia sacramentum iuxta praesentem saltem institutionem non est, nisi actio ponatur a ministro ita, ut moraliter sit actio ipsius Christi principalis agentis. Ergo actio non est sacramentalis, nisi minister *saltem implicite* velit agere nomine Christi et, ut loquitur s. Thomas, « intentione se subiiciat principali agenti ». At vero qui *suo tantum nomine* vult ponere *actionem mere materialiter*, et aequivalenter vel expresse non vult saltem *in confuso*, ut actio sit *eius ordinis*, in quo ordine tales actiones Ecclesia vel christiani facere consueverunt; is profecto neque *implicite* agit tamquam minister Christi et nomine Christi. Ergo illa intentio *externae tantum actionis* materialiter spectatae non sufficit, ut actio sit sacramentalis.

2º. Requiri generatim aliquam intentionem ministri, conficitur ex *natura potestatis ministerialis* ad remittenda peccata et ad sanctificandos homines per sacramenta. Atque intentio, cuius necessitas consequitur ex potestate ministeriali a Christo delegata, non est solum *voluntas materialiter ponendi actionem externam*; sed imo talis voluntatis sufficientia ad valorem sacramenti evidenter excluditur. Intentio enim necessaria consequens ex ea divinitus communicata potestate est voluntas saltem *implicita* in ministro *agendi ex hac ministeriali potestate*, et proinde etiam voluntas non mere materialiter ponendi actionem. Quia videlicet ministris non solum commissum est munus denuntiandi remissionem et sanctificationem, sed vera ministerialis potestas nomine Dei et Christi per sacramentales

actiones remittendi peccata et conferendi gratiam, qua potestate pro suo iudicio et arbitrio utantur; ideo ab ipsorum voluntate pendet, utrum velint actiones illas ponere utendo potestate supernaturali sibi communicata, an velint eas ponere non quatenus sunt ministri et non ex ea supernaturali potestate sed suo nomine proprio, mere naturali sua facultate, et materialiter. Ergo ut illa actio sit sacramentalis profecta ex potestate supernaturali ministri, necessaria est *voluntas saltem implicita in ministro utendi hac sua potestate* et ponendi actionem *ministerialiter*, non autem erit actio sacramentalis, si minister velit quidem naturali sua facultate ponere actionem, sed mere materialiter, et nolendo ut actio haec sua sit sacramentalis.

3º. Hoc idem argumentum ductum ex natura divinitus instituta sacramentorum et potestatis ministerialis valet sub alia consideratione, qua post s. Thomam 3. q. 64. a. 8. et s. Bonaventuram 4. dist. 6. q. 1. a. 2. quaest. 1. communiter exhibetur a theologis. Actiones illae quae sunt institutae in sacramenta, non sunt *signa naturalia*; sed per se spectatae aptae quidem erant ad significationem sacramentalem, ut autem actu haberent hanc significationem et quidem practicam, necesse erat ut ad hanc significationem institutione divina assumerentur et determinarentur: « sacramenta ex similitudine repraesentant, ex institutione significant » (th. II. n. II; th. VI. n. I.). Supposita institutione divina fit quidem, ut illae res et verba possint a ministro adhiberi ita, ut sint signa efficacia gratiae, non tamen fit, ut non possint alio modo adhiberi et assumi ad significationem omnino diversam. Institutio enim divina, ut ait s. Bonaventura, ordinavit quidem res et verba ad talem significationem sacramentalem, non tamen coarctavit ad hanc unam, ut iam ad aliam adhiberi nequeant. Ergo ut illae res et verba hic et nunc, dum adhibentur, sint signum sacramentale, non sufficit in ministro voluntas ponendi materialiter eas res et ea verba, quantumvis ad speciem graviter et serio id praestet; sed necesse est, ut sua intentione ordinet illa ad rationem signi sacramentalis.

Aliis verbis hoc idem dici potest. Ratio signi sacra-

mentalis *ex institutione divina* obiective quidem inest in rebus minus determinate et in verbis accedentibus, quae strictius determinant significationem. Hoc tamen non ita debet intelligi, ut illae res et verba iam sint *signa naturalia*, quae non amplius possint aliud significare et proinde independenter ab intentione ministri habeant significationem sacramentalem practicam, quoties quomodocumque ponantur; sed intelligi debet, quod res et verba habeant ex divina institutione, ut possint adhiberi ac administrari sacramentaliter, dummodo minister saltem *in confuso* velit ea ponere secundum significationem ex institutione eis annexam, atque adeo suam intentionem saltem *in confuso conformet significationi*, quae ex Christi institutione in rebus minus determinate inest et per formam verborum strictius determinata absolvitur. Necessaria est ergo haec saltem generalis intentionis conformatio cum sacramentali significatione obiectiva rerum et verborum, nec sufficit ad rationem sacramenti solum voluntas mere materialiter ponendi res et verba.

Hoc ipsum est, quod s. Thomas dicit, intentionem stricte necessariam satis exprimi per verba in iis sacramentis, «quae habent in forma actum exercitum». Quando scilicet verba exprimunt actum sacrum ipsius ministri: ego te baptizo, confirmo, abservo, non requiritur alia omnino mentalis et verbis non expressa intentio; sed sufficit intentio dummodo revera adsit, quae verbis exprimitur, et quae ita per verba velut sensibilis reddita non est intentionis pure mentalis. Hunc esse sensum intentionis mentalis, quae iuxta s. Thomam non requiratur, manifesto inde patet, quod in solis illis sacramentis, in quibus verba ipsa exprimunt intentionem, non requirit aliam intentionem mentalem; in ceteris vero, ubi verba intentionem non exprimunt, ut e. g. in confiencia Eucharistia, indicat requiri mentalem intentionem. Porro ait, dum in illis prioris ordinis sacramentis minister per ipsa verba formae suam voluntatem et suum actum sacrum exprimit, satis nos certos reddi de sufficienti eius intentione, quantum scilicet in hoc negotio fieri potest. In illo ipso loco, ubi scopum habet Angelicus ostendere necessitatem

intentionis ministri, ut velit non solum «formam ad materiam applicare et suum ministerium ad utrumque», sed etiam «totum hoc ad sacramenti collationem», opponit sibi per modum obiectionis: si requiratur intentio, nemini praeter ipsum baptizantem constare posse de baptismo valide collato. Ad hanc difficultatem in sensum a nobis declaratum respondet s. Doctor verbis, quae ab adversariis ad suam opinionem comprobandam urguntur contra manifestum contextum totius articuli et praeter scopum responsionis ad propositam difficultatem. «Alii dicunt, inquit s. Doctor non sine approbatione, quod in baptismo et in aliis sacramentis quae habent in forma actum exercitum, non requiritur mentalis intentio sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta; et ideo si forma servatur nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est. Non enim sine causa in sacramentis necessitatis, scilicet baptismo et quibusdam aliis, actus baptizantis tam sollicite expressus est ad intentionis expressionem» (intentio autem, ut possit exprimi, supponitur adesse in anima) S. Th. 4. dist. 6. q. 1. a. 2. sol. 1. ad 2.

Ad argumenta proposita possent excipere, et reipsa excipiunt adversarii recentiores Serry, Drouin et alii, supponi a nobis determinationem actionis ad esse sacramentale debere fieri per intentionem internam, cum contra determinatio ea fiat per externam gravitatem, seriam applicationem formae ad materiam, sacrum apparatus, quod minister agat ex officio vel rogatus ad administrationem sacramenti, et per alia huiusmodi adiuncta externa.

Respondemus. a) Nullatenus a nobis supponitur, sed haec est ipsa res demonstranda et a nobis demonstrata ex natura sacramentorum et potestatis ministerialis, ut a Christo instituta sunt, non posse actionem visibilem esse sacramentalem, nisi minister saltem implicite et *in confuso* velit agere tamquam minister Christi, et velit uti sua potestate ministeriali; quia secus illa actio erit ordinis mere naturalis, nec erit profecta ex potestate supernaturali nec moraliter actio Christi tamquam principalis agentis. Dixi: saltem implicite debet velle agere nomine Christi et pote-

state ministeriali. Nam si explicite velit facere, quod Ecclesia vel christiani consueverunt facere huiusmodi ritu, iam immediate vult agere tamquam minister Ecclesiae; in hoc autem continetur *implicitum*, quod agat nomine Christi et tanquam minister Christi, etiamsi forte nec Christum credit nec Ecclesiam. Dixi, debere id velle saltem *in confuso*. Dum videlicet vult ritum facere eius ordinis, ut christiani consueverunt, eo ipso non quidem *distincte* vult administrare ritum efficacem, vel ut conferatur gratia etc., vult tamen generatim id, quod faciunt christiani, et ita *in confuso* vult etiam illud omne, quod cum tali rito christiani connexum esse credunt.

b) Si actio illa determinatur ad esse sacramentale per adiuncta externa, id non potest esse nisi ex institutione Christi. Atqui falsum est, *talem esse Christi institutionem*. Ergo non determinatur per adiuncta externa. Maior propositio est evidens, minor probatur. Vel dicuntur sacramenta instituta ita, ut actio non nisi per adiuncta illa externa determinetur ad esse sacramentale; vel dicuntur instituta *disiunctive*, ut sive per adiuncta illa absque intentione *internam* (ut vocant), sive ubi desint adiuncta, per intentionem *internam* actio determinari debeat. Horum primum est eviderter falsum; confici enim possunt sacramenta per solam materiam et formam verborum a Christo institutam, dummodo a ministro adhibeantur cum intentione saltem generali faciendi quod facit Ecclesia, ut declararunt Concilia Florent. et Trid. Quanvis ergo desint omnia illa externa adiuncta, determinatur actio ad esse sacramentale per solam intentionem *internam ministri*. Ergo illa adiuncta saltem non sunt ex institutione Christi essentialis determinatio actionis ad esse sacramentale; adeo ut minister *extrinsecus simulans etiam iocum*, adhibendo tamen legitimam materiam et formam cum intentione *interna intentione*, sacramentum conficeret. Sic qui *simulans iocum*, ut a nemine deprehendi posset, perfunderet infantem aqua sub legitima forma verborum cum intentione occulta vere baptizandi, sine dubio conferret sacramentum. Debent ergo adversarii dicere alterum, sacramenta esse instituta a Christo *sub disiunctiva*

propositione: ut actio determinetur ad rationem sacramentalem vel per adiuncta externa, vel si haec desint, per intentionem *internam*. Atqui talis disiunctio conficta est unice ad fulciendam opinionem, quin vel umbra appareat fundamenti in doctrina sive scripta sive tradita de sacramentis, et in consentiente doctrinae eiusdem explicatione. In hac enim doctrina ad rem praesentem illud unum continetur, Christum dedisse Apostolis potestatem ministeriale remittendi peccata et sanctificandi per actiones sacramentales ipsius Christi nomine administratas, cuius quidem ministerialis potestatis usus et quae actiones, ut fiant nomine Christi, non ab externis accidentalibus adiunctis sed a voluntate ac intentione pendet ministrorum.

Argumentum hucusque expositum est aliquatenus *a priori* ex ipsa scilicet rei, quamvis per liberam institutionem consistentis, natura derivatum; et ideo non solum ostendit esse necessariam ministri intentionem *internam*, et non sufficere tantum *externam* ad conficienda sacramenta, qualia Christus instituit; sed etiam demonstrat, cur ita sit. Nihilominus ut suspicio intercurrentis forte erroris in deductione amoveatur, examinanda remanet ipsa *explicata doctrina* de intentione, ut vel in authenticis declarationibus vel saltem in consensione continentur sufficienti ad gravioris auctoritatis pondus constituendum.

II. Facile concedimus, opinionem quam impugnamus, plurimum differre ab haereticorum doctrina de intentione, non tam propterea quod haeretici etiam externum et sensibilem iocum valori sacramenti nihil obesse dicent, huius opinionis sectatores contra postulent actionem *extrinsecus et sensibiliter seriam*, et proinde etiam voluntatem seu intentionem actionis ad speciem seriam compositae; quam potius ratione principii, ex quo evidenter haeretico sententia Novatorum necessario sequebatur et cui tota erat innixa, non aliam scilicet esse sacramenti virtutem quam signi theoretici ad annuntiandas et fidei exhibendas promissiones evangelicas, rationem vero iustificationis unice esse in fide suscipientium (th. XVI. n. I.). Unde etiam concedimus, Patribus Tridentinis sive in VII. sive in XIV. ses-

sione non fuisse propositum *directe* damnare illam opinionem, quam Catharinus defendisse dicitur. Vide Pallavicinum I. IX. c. 6; I. XII. c. 10. n. 34. (1). Hoc tamen non impedit, quominus in ipso Tridentino et in aliis monumentis supra th. XVI. n. II. citatis contineatur doctrina, quae, dummodo accipiatur sincere et sine detorsione in alienos sensus, opinionem illam de sufficientia intentionis *externae* omnino excludat.

Itaque 1°. in Conciliis Constantiensi, Florentino, Tridentino perpetuo et expresse numerantur *tria distincta*, « quorum si aliquod desit, non conficitur sacramentum, » materia, et forma vel *actus externus ministri*, ubi per se intelligitur *voluntas sive intentio actus externi*; praeter hanc vero requiritur tertio tamquam aliquid distinctum *intentio ministri* saltem haec, *faciendi quod facit Ecclesia*, tamquam intentionis infimus veluti gradus absolute necessarius, ut actio sit sacramentalis. « Si quis dixerit, in ministris, *dum sacramenta conficiunt et conferunt*, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia; anathema sit. » Iam vero huiusmodi *generales locutiones*, ubi exprimitur *in confuso* actus rationalis principii superioris et cum eo conformatio principii inferioris in suo actu rationali, semper sunt propositiones significantes *subiectionem et conformatiōnē intentionis in confuso inferioris cum superiori*; numquam vero significant apud homines sincere et proprie loquentes identitatem *actus alicuius specialis solum materialiter spectati*. Sic propositio generalis e. g.; « credo, quod credit Ecclesia, » semper intelligitur *de fide in confuso* veritatum revelatarum, quas credit Ecclesia, quaecumque illae sint etiam mihi distinte non cognitae; numquam autem nisi

(1) « Io per me stimo che la sentenza del Caterino sia falsa, ma non però condannata *espressamente* da' canoni Tridentini » I. IX. Ad verba Concilii sess. XIV. cap. 6: « nec is esset nisi salutis sua negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absolvensem cognosceret, et non alium serio agentem sedulo requerireret, » advertit Eminus historicus: « le ultime parole, come può veder il lettore, lascian luogo a non istimar condannata per eretica la sentenza del Caterino e d'altri teologi » I. XII. Pallavicinus tamen ipse in suo Cursu theol. I. VI. c. 6. n. 87. utitur hoc capite Concilii ad probandam veram sententiam contra Catharinum.

sophistice intelligi potest de *identitate obiecti materialis et specialis alicuius*, quod Ecclesia credit fide divina, et ego idem credam fide diversa et mere humana: puta si sophista aliquis devota hypocrisi diceret: « credo, quod credit Ecclesia, » quia historice credit Iesum hominem sub Pontio Pilato crucifixum esse Hierosolymis. Eodem modo si quis suadet alteri: in actionibus per se indifferentibus, e. g. in manducando intendas facere, quod faciebant Christus Dominus vel Sancti; absurde intelligeretur commendari voluntatem et intentionem *manducationis materialis*, sub ridicula excusatione, quod non dicitur: intendas, quod intendebant Sancti in tali actione; sed: intendas facere, quod faciebant Sancti; hoc autem quod faciebant, erat materialis manducatio. Ita ergo etiam ubi non de intentione ad meritum sed de intentione necessaria ad valorem actus sermo est, propositione eiusdem formae: necesse est, ut saltem intendas facere quod facit Ecclesia, necessario intelligi debet *de intentione generali et in confuso faciendi*, quod tali rito Ecclesia facere consuevit, *quidquid illud sit*; nullo autem pacto intelligi potest, ut ab adversariis detorquetur, de intentione seu deliberata voluntate faciendi *solum actum materialem externum* serio et graviter et composite extrinsecus, ut aspicientibus videatur conferri sacramentum, etiamsi quis hunc suum actum nec *in speciali nec in generali et in confuso* vellet conformare voluntati aut intentioni Ecclesiae; sed imo *positive protestaretur interna voluntate*, se nolle baptizare, absolvere etc. et generatim quidquam eorum facere, quae tali ritu christiani facere consueverunt.

Insuper propositionem hoc sensu, quem ex logica eius conformatio nunc demonstravimus, communī usu fuisse intellectam in scholis, ex quibus transiit in definitiones Conciliorum, atque ideo etiam non alio sensu a Conciliis adhibitam intelligi posse, superius satis ostendimus th. XVI. n. II.

Patet ergo responsio ad vulgarem obiectionem: Concilia docent sufficientem in ministro intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Atqui Ecclesia facit actum externum. Ergo sufficit ad valorem sacramenti intentione faciendi actum externum. Distinguenda est *maior*: docent Concilia sufficere intentionem,